

ČESKÝ LEGISLATIVNÍ RÁMEC

k problematice partnerského
násilí dospívajících a mladých

Následující modelové situace mají sloužit jako vodítko při posuzování problematiky spojené s domácím a sexuální násilím (vypracováno v roce 2019).

Uvedené příklady, včetně jejich právního posouzení, jsou podány s výhradou možnosti odlišné právní kvalifikace případu a zhodnocení situace orgány činnými v trestním řízení. Vždy je třeba mít na paměti, že každý čin je individuální a podle toho jej také orgány činné v trestním řízení posuzují.

V rámci ochrany před domácím a sexuální násilím jsou v České republice zásadní zejména tyto zákony:

- zák. č. 135/2006 Sb. zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím – tento zákon byl průlomový pro zavádění ochranných institutů do právní řádu ČR. Zavedl například pravomoc Policie ČR vykázat násilnou osobu ze společného obydlí po dobu 10 dnů.
- zák. č. 40/2009 Sb. trestní zákoník („TZ“) – obsahuje rozsáhlý výčet trestných činů, kterých se násilný partner může dopustit
- zák. č. 141/1961 Sb. trestní řád („TŘ“) – v rámci tohoto zákona je vymezeno trestní řízení, zejména pak jsou stanovena práva poškozeného trestným činem – např. právo žádat v rámci trestního řízení náhradu škody a nemajetkové újmy
- zák. č. 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů – zakládá právo oběti trestného činu na bezplatnou odbornou pomoc, na přístup k informacím, právo na ochranu před sekundární viktimizací, ale také právo vymezených obětí na peněžitou pomoc poskytovanou státem.
- zák. č. 89/2012 Sb. občanský zákoník („OZ“) – je výchozí předpis civilního práva. Pro oběti násilí je podstatná zejména úprava náhrady nemajetkové újmy a škody.
- zák. č. 250/2016 Sb. zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich – nabyl účinnosti 1. 7. 2017, je tedy novým a především komplexním kodexem správního trestání. Jeho přijetím došlo k významnému posílení práv osob poškozených spáchanými přestupky.
- zák. č. 251/2016 Sb. zákon o některých přestupcích – obsahuje skutkové podstaty přestupků, které nejsou upraveny v jiných zákonech. V případech domácího násilí se nejčastěji setkáváme s přestupky proti občanskému soužití.

Obsah

Přestupek.....	2
Domácí násilí.....	4
Znásilnění.....	7
Pohlavní zneužití.....	10
Stalking	13

Přestupek

Tereza (17) chodila s Markem (18), zpočátku jejich vztah fungoval dobře. Tereza však s postupem času začala Marka podezírat, že je jí nevěrný. Z toho důvodu často vyvolávala hádky, mívala pocit vzteku, který nedokázala ovládnout. Během těchto hádek házela věcmi, křičela a plakala.

Jednoho dne byl Marek na fotbalovém zápase, proto nezvedal Tereze telefon. Přestože Tereza věděla, kde Marek je a co dělá, byla přesvědčená, že je někde s jinou slečnou a podvádí ji. Byla naštvaná celé odpoledne, nedokázala myslet na nic jiného. Večer Markovi zavolala, ten jí řekl, že už je doma a pozval ji k sobě. Tereza na něj už do telefonu byla sprostá, řekla mu, že je „hajzl a kretén, který stejně za nic nestojí, a to ani v posteli“. Když dorazila k němu před dům, měla už takový vztek, že místo zazvonění začala křičet na celou ulici, kde se pohybovalo několik lidí „vylez, ty hajzle, a řekni mi, s kým sis to rozdál dneska! Jsi kurevník, přitom ti ani pořádně nestojíš!“ a vzala do ruky kámen, který hodila do Markova okna, to se rozbilo. Při tom křičela: „až vylezeš, rozmlátím ti tím kamenem hlavu!“

Čeho se mohla Tereza dopustit?

Tereza spáchala **přestupek proti občanskému soužití** podle § 7 odst. 1 zákona o některých přestupcích. Marka urazila, vyhrožovala mu, že mu ublíží, ohrozila ho hozeným kamenem, kterým navíc rozbila okno jeho domu.

Co mohl Marek po incidentu udělat?

- 1) Mohl **zavolat policii**, která by ho před Terezou ochránila, uklidnila ji a vyšetřila, co se odehrálo.
- 2) Mohl podat **návrh na zahájení řízení o přestupku**, a to na obecní úřad.
Mohl také podat tento návrh nebo přímo trestní oznámení na policii, která by po vyhodnocení, že Tereza spáchala přestupek, nikoli trestný čin, předala věc obecnímu úřadu.

Tento tzv. správní orgán může Tereze vedle trestu (např. napomenutí nebo pokuty) uložit také tzv. omezuující opatření. Tereze může zakázat styk s Markem nebo jí nařídít, aby absolvovala program, ve kterém se naučí zvládat svou agresi, své násilné chování.

- 3) Pokud se Marek cítil být obětí Terezina chování, mohl také vyhledat organizaci pomáhající obětem trestných činů.

V takové organizaci by Marka vyslechli, poskytli mu první podporu v nejtěžších chvílích po činu nebo i s větším časovým odstupem. Pomohli by mu najít psychologa nebo psychoterapeuta, pokud to je potřeba. Pomohli by Markovi se sepsáním návrhu na zahájení řízení o přestupku nebo ho doprovodili na policii, když si to bude přát. Vysvětlili by mu, jak bude přestupkové řízení probíhat a jaká práva v něm bude mít.

Pracovníci těchto organizací jsou vzdělaní v sociální práci, psychologii a právu, vědí, jak se k člověku, kterému se takový přestupek stal, mají chovat.

Také nemají povinnost to, co se dozvěděli, oznámit na policii.

Odkazy na organizace

- 4) Mohl vyhledat jinou organizaci, kde by mu poskytli právní rady, např. občanskou poradnu. Dále také organizaci, kde terapeuti, psychologové a sociální pracovníci poskytují párovou/vztahovou terapii a poradenství. Zde by mohl Marek společně s Terezou, případně sám hovořit o jejich problematickém vztahu a pracovat na jeho zlepšení.

Jaká jsou Markova práva v přestupkovém řízení?

Marek se stal **osobou přímo postiženou spácháním přestupku**. V přestupkovém řízení proto bude mít následující práva:

- 1) na **vyrozumění o zahájení řízení**
- 2) **navrhovat důkazy**
- 3) činit **jiné návrhy**
- 4) na **informace** potřebné k tomu, aby mohl vzít zpět svůj souhlas se zahájením řízení, pokud byl takový souhlas dán
- 5) vyjádřit své **stanovisko**
- 6) **nahlížet do spisu**
- 7) **účastnit se ústního jednání**
- 8) být přítomen u **všech úkonů** v řízení
- 9) **vyjádřit se** před vydáním rozhodnutí k jeho podkladům
- 10) na **oznámení rozhodnutí**

Domácí násilí

Adéla se s Davidem seznámila již na střední škole. Po maturitě byli oba přijati na vysokou školu ve stejném městě a Davida napadlo, že by si mohli zařídit společný pokoj na koleji. Adéla si tím nebyla jistá, ani nevěděla, zda to bude možné, ale David byl okouzlující a i díky jeho šarmu se mu podařilo vyjednat společný pokoj.

David byl úžasný přítel, každý den čekal před školou na Adélu. I když je pravda, že občas kvůli tomu zameškal vlastní přednášku.

David jí velmi miloval, a proto s ní chtěl trávit, co nejvíce času. Postupně přestala i Adéla jezdit o víkendy ke svým rodičům, jelikož se to Davidovi nelíbilo. Byl z toho pokaždé velmi smutný, tvrdil jí, že bez ní jeho život nemá cenu, že celý den jenom leží v posteli a nemůže spát, když u něj není. Adéla zkoušela navrhnout, že by mohl jezdit s ní, ale s tím David nesouhlasil. Podle něj ho její máma nemá ráda, absolutně nerespektuje jejich životní styl, pořád jim nabízí nějaké jídlo. Ostatně to se vždy projeví, když se Adéla vrátí zpátky na kolej, tak je vidět, že přibrala.

Jednou po škole chtěla jít Adéla se spolužáky posedět do nedaleké hospody, oznámila to tedy Davidovi. Se spolužáky se dobře bavila, a tak se trochu opozdila a přišla až po čase, kdy s Davidem obvykle večeřeli. Hned jak vstoupila do pokoje, věděla, že se něco děje. David se jí začal ptát, kde byla, s kým byla, jak se ten milenec jmenuje, jak dlouho to s ním trvá. Vůbec nevnímal, její odpověď, že byla jenom s kamarády. Při hádce ji David vrazil několik facek, nadával jí, že je tlustá kráva a nebýt jeho, tak umře sama. Vůbec ho nepoznávala a hrozně se ho bála.

Všechny spolužačky Adéle záviděly, když jí druhý den přišel zase vyzvednout i s kytkou. Následně se jí na koleji omlouval, že to přehnal a že toho teď lituje. Dušoval se, že to udělal jenom kvůli tomu, že se bál, že jí ztratí. A pokud ho opustí, tak se zabije, protože bez ní jeho život nemá smysl.

David nechtěl, aby Adéla někam chodila. Stejně vlastně není tolik chytrá, a tak neví, proč do školy vlastně chodí, když jí od zkoušek určitě vyhodí. David to Adéle opakoval každý den, čas od času ji dal facku, když se pokusila odporovat. Jednou přišel David rozrušený ze školy kvůli špatné známce. Vinu svaloval na Adélu a začal jí opět fackovat, načež Adéla řekla, že odchází a jede domů. To ovšem Davida rozrušilo natolik, že ji násilím odvedl do koupelny, kde ji zamknul.

Naštěstí zoufalé výkřiky uslyšela z vedlejšího pokoje jiná studentka, která zavolala Policii.

1) Čeho se David dopustil z hlediska trestního práva?

- a) David dlouhodobě psychicky týral tím, že ji denně kontroloval, bránil ve styku s rodinou, vyhrožování jí sebevraždou. A následně začal Adélu i fyzicky týrat. Tímto jednáním spáchal trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 TZ.
 - může se jednat o jakékoli společné obydlí – např. i ubytovna, kolej apod. (k projevu násilí ale může dojít i např. v hotelu či na veřejnosti)
 - Mezi: manžely/partnery, sourozenci, ale i např. mezi nájemníkem a majitelem bytu (když byt společně užívají) – není nezbytný blízký vztah mezi obětí a pachatelem
- b) David zamkl Adélu v koupelně
 - podle intenzity a dlouhodobosti by se mohlo jednat buď o trestný čin zbavení § 170 TZ, nebo omezení osobní svobody § 171 TZ

2) Co by měla udělat Policie?

- a) V tomto případě by měla Policie využít institutu vykázání. David by pak byl na 10 dní vykázán ze společného pokoje na koleji. Vykázání je institut sloužící ochraně oběti násilí před opakováním útoků ze strany agresora. Není důležité, zda má David práva k bytu či je jejím vlastníkem.
- b) V rámci vykázání se agresor nesmí zdržovat v místě společného bydliště
- c) Pokud dojde k vykázání, Policie neprodleně informuje intervenční centrum (IC), které je na základě zákona povinno nabídnout první kontakt osobě ohrožené domácím násilím nejpozději do 48 hodin od doručení faxu od Policie ČR s úředním záznamem o vykázání násilné osoby ze společného obydlí.

3) Co může Adéla následně udělat?

- a) Adéla může podat soudu návrh na vydání předběžného opatření, jímž soud může násilné osobě uložit, aby:
 - **dočasně opustila byt/dům** společně obývaný s ohroženou osobou, jakož i **jeho bezprostřední okolí**, nebo aby **do něj nevstupovala**
 - **se zdržela kontaktu** s ohroženou osobou
 - **se zdržela nežádoucího sledování a obtěžování** navrhovatele jakýmkoliv způsobem = ochrana proti stalkingu

Soud o jeho vydání rozhoduje bezodkladně – nejpozději **do 48 hodin**. Neplatí se soudní poplatek za podání návrhu.

Trvá 1 měsíc, lze však soudně prodloužit až na 6 měsíců.

Právo podat návrh má i nezletilý starší 16ti let. Má pro řízení o tomto návrhu plnou procesní způsobilost. Jinak návrh může podat jménem nezletilého jeho zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD).

Návrh lze podat, i když neproběhlo vykázání (či nebylo zahájeno trestní/přestupkové řízení).

- b) Adéla může taktéž podat trestní oznámení. Trestní oznámení je možné podat osobně či písemně adresovat na jakékoliv oddělení Policie ČR či na státní zastupitelství. Trestní oznámení může podat nejen Adéla, ale i například student z vedlejšího pokoje
- 4) Mohla vyhledat některou z **organizací pomáhajících obětem** trestných činů či přímo sexuálního násilí.

V takové organizaci by Mariku vyslechli, poskytl jí první podporu v nejtěžších chvílích po činu nebo i s větším časovým odstupem. Pomohli by jí najít psychologa nebo psychoterapeuta, pokud to je potřeba. Pomohli by Marice se sepsáním trestního oznámení nebo ji doprovodili na policii, když si to bude přát. Mohou jí pomoci se zajištěním advokáta pro případné trestní řízení a vysvětlí jí, jaká práva v trestním řízení bude mít.

Pracovníci těchto organizací jsou vzdělaní v sociální práci, psychologii a právu, vědí, jak se k člověku, kterému se takový trestný čin stal, mají chovat.

Také nemají povinnost to, co se dozvěděli, oznámit na policii.

5) Práva oběti (tedy Adély) na základě zákona o obětech trestných činů

- a) Právo na bezplatnou **odbornou pomoc** (psychologickou, sociální, právní). Ministerstvo spravedlnosti vede Registr poskytovatelů této pomoci – odkaz.
- b) Právo na **informace** o průběhu trestního řízení a právech, která v něm oběť má. Informace poskytne policie, státní zástupce, subjekt zapsaný v Registru poskytovatelů pomoci obětem (odkaz), případně zdravotnické zařízení.
- c) Právo požádat o to, aby se oběť v průběhu trestního řízení **nemusela s pachatelem setkat**.
- d) Právo být **vyslechnut/a osobou stejného nebo opačného pohlaví**.
- e) Právo mít během trestního řízení **důvěrníka**. Tím může být kdokoli, komu oběť důvěřuje. Je to osoba, která ji bude doprovázet např. k výslechu na policii, k soudu a poskytne psychickou podporu. Důvěrník nemůže za oběť hovořit ani činit žádné úkony.
- f) Právo zvolit si pro trestní řízení zmocněnce. **Zmocněnec** je osoba, která bude oběť zastupovat, např. za ni bude jednat s policií, soudem. Nemůže za ni podat svědeckou výpověď, může ale např. vznést námitku, pokud by výslech neprobíhal tak, jak má nebo podat stížnost.
 - Jelikož je Marice méně než 18 let, je tzv. zvláště zranitelnou obětí (odkaz na odstavec o ZZO), má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně.
- g) Právo v kterékoli fázi trestního řízení prohlásit, jaký dopad na život člověka, jemuž se stal, trestný čin měl. Může tak policii, soudu, ale i pachateli dát najevo, jak se jeho/její život změnil po stránce zdravotní, pracovní, rodinné apod., a to ústně nebo písemně.
- h) Právo na **peněžitou pomoc státu**.
- i) Právo na **náhradu škody a nemajetkové újmy**

Znásilnění

Marika (17) šla následující den po oslavě svých 16. narozenin vrátit své nejlepší kamarádce Petře šaty, které si od ní na oslavu půjčila. Zazvonila u jejích dveří a otevřel jí Petřin otec, se kterým se Marika již od dětství znala, brala ho jako strejdu, tykali si. Ten jí pozval do domu s tím, že Petra šla do obchodu, ale během dvaceti minut se vrátí a poslal Mariku počkat do Petřina pokoje.

Za pár minut za ní přišel a začal s ní konverzovat o tom, jaká byla oslava. Marika se cítila v jeho přítomnosti v pohodě, vyprávěla mu o zážitcích z předchozího dne. Po chvíli se jí však kamarádčin otec začal vyptávat na její zkušenosti s klukama, na to, jestli už měla s někým sex. Marice tyto otázky nebyly příjemné, snažila se odpovídat vyhýbavě. On se však nenechal odbýt, říkal jí, jaká z ní vyrostla krásná holka a že už by si zasloužila pořádně ošukat.

Vulgární výrazy a dotěrné dotazy Marice hodně vadily, proto vstala ze židle a s výmluvou, že si potřebuje odskočit, zamířila ke dveřím pokoje. Petřin otec byl však rychlejší, zastoupil jí cestu a povalil ji na postel, Marika ani nestihla postřehnout jak. Byla v šoku, ale když jí vyhrnul tričko a začal jí líbat prsa, instinktivně sebou začala škubat, snažila se vymanit z jeho sevření a opakovala: „Ne, já to nechci, pusť mě!“ On jí však dal facku, položil jí svoji silnou ruku na pusu a řekl: „Drž hubu, nebo dostaneš ještě víc“. Druhou rukou jí vyhrnul sukni, zajel jí prsty do rozkroku a řekl: „Už budeš zticha? Neboj, bude se ti to líbit, když tě vyprstí pořádně chlap“. Marika byla k smrti vyděšená, proto pouze kývla. On tedy rukou, kterou měl předtím na její puse, začal masturbovat. Když masturbaci dokončil, řekl jí, ať si jde osprchovat sperma z nohy, aby Petra, až přijde, nic nepoznala a odešel.

Čeho se mohl Petřin otec dopustit?

Petřin otec spáchal trestný čin **znásilnění** podle § 185 *trestního zákoníku*. Donutil Mariku k pohlavnímu styku, přičemž jí dále vyhrožoval ještě větším násilím.

Opravdu se jedná o znásilnění, když nebyla vykonána soulož?

O znásilnění se jedná i v případě, kdy nedojde přímo k souloži, ale k jinému tělesnému sexuálnímu styku. Pokud by se tak ale stalo, hrozil by pachateli vyšší trest.

Hraje nějakou roli to, že se Marika více nebránila?

Marika dala Petřinu otci jasně najevo, že s jeho jednáním nesouhlasí, snažila se dokonce dostat z jeho sevření. Přestala ale, protože byla paralyzována strachem z toho, co by jí ještě mohl udělat.

Podmínkou znásilnění není to, že se oběť brání silou.

Trestné činy podobné znásilnění:

Znásilnění je trestný čin, který způsobí, že se člověk nemůže svobodně rozhodnout, za jakých podmínek a s kým bude mít sex, někdo jiný s ním má sex proti jeho vůli.

Existují další trestné činy, které narušují svobodu rozhodování o vlastním sexuálním životě:

Pokud by např. Marice bylo méně než 15 let a Petřin otec by s ní provozoval jakékoli sexuální praktiky, přičemž by nepoužil žádné násilí či výhrůžky, dopustil by se **pohlavního zneužití** podle § 187 *trestního zákoníku*. Pohlavní zneužití by spáchal i v případě, že by Marika se sexem souhlasila.

Pokud by Petřin otec Mariku neznásilnil (soulož či jiné sexuální praktiky), ale přinutil ji, aby před ním např. masturbovala nebo se svlékala, jednalo by se o **sexuální nátlak** podle § 186 *trestního zákoníku*.

Co mohla Marika po znásilnění udělat?

- 1) Mohla se **svěřit** Petře, někomu jinému, komu důvěřuje nebo některé dospělé osobě – rodičům, učitelce, trenérce apod. To by mohlo Marice ulevit, nemusela by na tento traumatizující zážitek být sama. Taková osoba by jí také mohla pomoci situaci řešit, mohla by ji i doprovodit k lékaři nebo třeba na policii.

- 2) Mohla podat **trestní oznámení**.

Do kdy je možné trestní oznámení podat?

U každého trestného činu běží určitá doba, po kterou je možné jeho pachatele stíhat, po uplynutí této doby se již policie nebude případem zabývat. Jedná se o tzv. promlčecí dobu a je různě dlouhá podle závažnosti konkrétního činu (3, 5, 10, 15 nebo 20 let).

U znásilnění a podobných trestných činů (odkaz na „Trestné činy podobné znásilnění“ - výše) však tato doba začne běžet až od Vašich 18tých narozenin. Pokud tedy zatím nejste plnoletý/á a rozhodnete se trestní oznámení z nějakého důvodu nepodat, promlčecí doba se posouvá do Vašich 18ti let.

Čím později od doby, kdy se trestný čin stal, trestní oznámení podáte, tím je menší pravděpodobnost, že bude pachatel potrestán (především zaniknou důkazy, ze kterých by mohla policie při vyšetřování vycházet).

- 3) Mohla vyhledat některou z **organizací pomáhajících obětem** trestných činů či přímo sexuálního násilí.

V takové organizaci by Mariku vyslechli, poskytli jí první podporu v nejtěžších chvílích po činu nebo i s větším časovým odstupem. Pomohli by jí najít psychologa nebo psychoterapeuta, pokud to je potřeba. Pomohli by Marice se sepsáním trestního oznámení nebo ji doprovodili na policii, když si to bude přát. Mohou jí pomoci se zajištěním advokáta pro případné trestní řízení a vysvětlí jí, jaká práva v trestním řízení bude mít.

Pracovníci těchto organizací jsou vzdělaní v sociální práci, psychologii a právu, vědí, jak se k člověku, kterému se takový trestný čin stal, mají chovat.

Také nemají povinnost to, co se dozvěděli, oznámit na policii.

Odkazy na organizace

- 4) Mohla jít na gynekologii/k obvodnímu lékaři/na chirurgii

I přesto, že nedošlo přímo k souloži, mohl pachatel Marice způsobit zranění, případně se jí mohlo sperma dostat do pochvy a přestože je pravděpodobnost malá, mohla by otěhotnět. Také ji mohl pachatel nakazit pohlavní chorobou.

Mohl jí také způsobit škrábanec, modřinu nebo vážnější zranění. Proto je dobré **zajistit si pro sebe po takovém činu zdravotnickou péči**.

Lékař by Mariku ošetřil. Zpráva od něj zároveň může posloužit jako důkaz v případném trestním řízení.

Může se Marika nějak právně bránit, pokud se bojí, že ji Petřin otec znovu znásilní?

Pokud Marika podá trestní oznámení a z policejního vyšetřování bude vyplývat, že se trestný čin skutečně stal a že hrozí, že ho pachatel zopakuje, může na její ochranu státní zástupce/soudce vydat tzv. **předběžné opatření** podle *trestního řádu*.

V něm Petřinu otci uloží zákaz Mariku kontaktovat, přibližovat se k ní.

Tento zákaz bude platit, dokud to bude nutné, případně až do konce trestního řízení, pokud nebezpečí bude trvat celou dobu.

Marika může policii/státnímu zástupci navrhnout, aby bylo takové předběžné opatření vydáno, pokud má strach, že ke znásilnění dojde znovu.

Práva obětí podle zákona o obětech trestných činů

- 1) Právo na bezplatnou **odbornou pomoc** (psychologickou, sociální, právní). Ministerstvo spravedlnosti vede Registr poskytovatelů této pomoci – odkaz.
- 2) Právo na **informace** o průběhu trestního řízení a právech, která v něm oběť má.
Informace poskytne policie, státní zástupce, subjekt zapsaný v Registru poskytovatelů pomoci obětím (odkaz), případně zdravotnické zařízení.
- 3) Právo požádat o to, aby se oběť v průběhu trestního řízení **nemusela s pachatelem setkat**.
- 4) Právo být **vyslechnut/a osobou stejného nebo opačného pohlaví**.
- 5) Právo mít během trestního řízení **důvěrníka**. Tím může být kdokoli, komu oběť důvěřuje. Je to osoba, která ji bude doprovázet např. k výslechu na policii, k soudu a poskytne psychickou podporu. Důvěrník nemůže za oběť hovořit ani činit žádné úkony.
- 6) Právo zvolit si pro trestní řízení zmocněnce. **Zmocněnec** je osoba, která bude oběť zastupovat, např. za ni bude jednat s policií, soudem. Nemůže za ni podat svědeckou výpověď, může ale např. vznést námitku, pokud by výslech neprobíhal tak, jak má nebo podat stížnost.
Jelikož je Marice méně než 18 let, je tzv. zvlášť zranitelnou obětí (odkaz na odstavec o ZZO), má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně.
- 7) Právo v kterékoli fázi trestního řízení prohlásit, jaký dopad na život člověka, jemuž se stal, trestný čin měl. Může tak policii, soudu, ale i pachateli dát najevo, jak se jeho/její život změnil po strážce zdravotní, pracovní, rodinné apod., a to ústně nebo písemně.
- 8) Právo na **peněžitou pomoc státu**.
- 9) Právo na **náhradu škody a nemajetkové újmy**.

Pohlavní zneužití

Karin je 13 let a stále navštěvuje základní školu. Během letních prázdnin se na koupališti seznámila s Pavlem, který byl jiný než kluci z její třídy. Začali si spolu psát na Facebooku a pak spolu začali i chodit. Strávili spolu snad každý den prázdnin. Karin do něj byla až po uši zamilovaná a udělala by pro něj první poslední.

V září se museli vrátit zpátky do školních lavic, a tak již neměli čas se spolu tolik vídat. Karin to hodně špatně nesla, ale naštěstí si mohli psát a posílat fotografie ze svého dne. Jednou večer, když se Karin chystala do postele, si Pavel napsal o fotografii. Nejdřív mu poslala jednu v pyžamu, avšak Pavel chtěl další, bez pyžama. Vždyť když spolu o prázdniny chodily plavat, tak jí viděl jen v plavkách, tak jak je to rozdíl? A tak mu poslala fotografii bez pyžama, vždyť o co jde? Pavlovi se to moc líbilo a napsal jí několik lichotek, což jí povzbudilo, a když si příště řekl o další fotografii bez oblečení už ani moc neváhala a několik fotografií v různých pózách mu poslala. Po nějaké době přišel Pavel s nápadem, že by mu místo fotek mohla natočit video. To se Karin moc nelíbilo, ale Pavel ji několik dní přemlouval a vysvětloval, že o nic nejde, když už má její fotky a všechno viděl. Nakonec jí Pavel řekl, že je ještě malá holka a že ho určitě nemiluje, když to nechce udělat. Nechtěla o něj přijít, a tak mu video poslala. Po jeho naléhání mu i natočila, jak se hladí po celém těle a masturbuje.

Karin z toho neměla dobrý pocit, vše se ovšem změnilo, když jí následujícího dne vyzvedl ze školy a šel jí doprovodit domů. Jelikož rodiče byly ještě v práci, pozvala Pavla k sobě domů. Bavili se, smáli se a po nějaké době přišel Pavel s nápadem, že by se mohli spolu vyspat. Karin odmítla, ale Pavel byl neodbytný. Říkal jí, že se to nikdo nedozví a že je to přeci normální věc, když se dva milují. Karin nakonec souhlasila a vyspali se spolu, chtěla mu dokázat svou lásku.

Pro Karin to byl první sex a vůbec se jí nelíbil, moc jí to bolelo, a tak se rozhodla, že už další pohlavní styk nechce. Když na ni Pavel zase čekal před školou, snažila se mu vysvětlit, že chce se sexem nějaký čas počkat. To Pavla rozčílilo, již nebyl takový, jak ho znala. Přestal být milý, začal jí říkat, že jestli se s ním nevyspí rozešle její fotografie celé škole a taky se postará, aby všichni viděli videa. A až se to dostane na sociálku, tak jí dají do děcáku.....

1) Čeho se mohl Pavel dopustit?

- a) Pavel měl pohlavní styk s osobou mladší 15 let, čímž spáchal trestný čin pohlavního zneužití. I když k tomu Karin dala souhlas.
- b) „Po jeho naléhání mu i natočila, jak se hladí po celém těle a masturbuje.“ Zde by se musela posoudit intenzita naléhání. Pokud by Pavel navíc vyhrožoval zveřejněním původních nahých fotografií, jednalo by se o TČ sexuálního nátlaku § 186 TZ.
- c) Pavel si uchoval fotografie Karin, kde je vyobrazena bez oblečení v různých pózách. Navíc má i video, kde se Karin hladí a masturbuje. Jelikož je Karin mladší 15 let, tak Pavel spáchal trestný čin výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií § 192 TZ.
- d) *„jestli se s ním nevyspí rozešle její fotografie celé škole a taky se postará, aby všichni viděli videa. A až se to dostane na sociálku, tak jí dají do děcáku...“*
 - Karin se velmi bála, že by všichni viděli její fotografie, a tak měla s Pavlem pohl. styk – Pavel Karin přiměl k pohlavnímu styku pomocí výhrůžek, takové jednání by se posoudilo jako trestný čin znásilnění. A vzhledem k tomu, že je Karin mladší 15 let, byla by pro potrestání použita vyšší trestní sazba.

- Pavel nakonec řekl, že pokud se s ním tedy Karin nechce vyspat, tak ať mu dá všechny peníze, co mají doma, jinak fotografie zveřejní – Pavel se dopustil TČ vydírání tím, že ji vydíral zveřejněním fotografií, aby mu dala všechny peníze.

2) Byl by pro dané posouzení rozhodný Pavlův věk? Co by se změnilo?

a) Pavel je mladší 15 let

- Pavel kvůli nízkému věku není trestně odpovědný. Avšak pokud by dovršil 12 let – může mu být uloženo ochranné opatření v případě, že by se jednalo o zvláště závažný zločin, za který lze uložit výjimečný trest. Což by u daných případů nebyl ani jeden.

b) Pavlovi je mezi 15 – 18 lety

- Pachatel, který v době spáchání trestného činu dovršil 15. rok svého věku a nepřekročil 18. rok věku, je zákonem označován za mladistvého pachatele. Mladistvý pachatel je tedy odpovědný za trestné činy. Rozdíl spočívá v trestní sazbě, která se v daném případě zkracuje na polovinu, v trestním řízení se pak uplatní další rozdílné instituty pro mladistvé pachatele.

c) Pavel je starší 18 let.

- V tomto případě je Pavel plně odpovědný za dané skutky.

3) Co mohla Karin udělat?

a) Mohla se svěřit kamarádům, rodičům nebo nějaké jiné dospělé osobě, které důvěřuje. Taková osoba by jí také mohla pomoci situaci řešit, mohla by ji i doprovodit k lékaři nebo třeba na policii.

b) Mohla podat **trestní oznámení**.

Do kdy je možné trestní oznámení podat?

U každého trestného činu běží určitá doba, po kterou je možné jeho pachatele stíhat, po uplynutí této doby se již policie nebude případem zabývat. Jedná se o tzv. promlčecí dobu a je různě dlouhá podle závažnosti konkrétního činu (3, 5, 10, 15 nebo 20 let).

U pohlavního zneužití a podobných trestných však tato doba začne běžet až od Vašich 18. narozenin. Pokud tedy zatím nejste plnoletý/á a rozhodnete se trestní oznámení z nějakého důvodu nepodat, promlčecí doba se posouvá do Vašich 18ti let.

Čím později od doby, kdy se trestný čin stal, trestní oznámení podáte, tím je menší pravděpodobnost, že bude pachatel potrestán (především zaniknou důkazy, ze kterých by mohla policie při vyšetřování vycházet).

c) Mohla vyhledat **některou z organizací pomáhajících obětem trestných činů či přímo sexuálního násilí**.

V takové organizaci by Karin vyslechli, poskytli jí první podporu v nejtěžších chvílích po činu nebo i s větším časovým odstupem. Pomohli by jí najít psychologa nebo psychoterapeuta, pokud to je potřeba. Pomohli by Karin se sepsáním trestního oznámení nebo ji doprovodili na policii, když si to bude přát. Mohou jí pomoci se zajištěním advokáta pro případné trestní řízení a vysvětlí jí, jaká práva v trestním řízení bude mít.

Pracovníci těchto organizací jsou vzdělaní v sociální práci, psychologii a právu, vědí, jak se k člověku, kterému se takový trestný čin stal, mají chovat.

Také nemají povinnost to, co se dozvěděli, oznámit na policii.

- d) Karin může podat trestní oznámení. Následně by mohl státní zástupce či soud vydat tzv. předběžné opatření, kde by bylo Pavlovi zakázáno Karin kontaktovat.
- 4) Práva obětí trestných činů podle zákona o obětech trestných činů
 - a) Právo na bezplatnou **odbornou pomoc** (psychologickou, sociální, právní). Ministerstvo spravedlnosti vede Registr poskytovatelů této pomoci – odkaz.
 - b) Právo na **informace** o průběhu trestního řízení a právech, která v něm oběť má.
Informace poskytne policie, státní zástupce, subjekt zapsaný v Registru poskytovatelů pomoci obětem (odkaz), případně zdravotnické zařízení.
 - c) Právo požádat o to, aby se oběť v průběhu trestního řízení **nemusela s pachatelem setkat**.
 - d) Právo být **vyslechnut/a osobou stejného nebo opačného pohlaví**.
 - e) Právo mít během trestního řízení **důvěrníka**. Tím může být kdokoli, komu oběť důvěřuje. Je to osoba, která ji bude doprovázet např. k výslechu na policii, k soudu a poskytne psychickou podporu. Důvěrník nemůže za oběť hovořit ani činit žádné úkony.
 - f) Právo zvolit si pro trestní řízení zmocněnce. **Zmocněnec** je osoba, která bude oběť zastupovat, např. za ni bude jednat s policií, soudem. Nemůže za ni podat svědeckou výpověď, může ale např. vznést námitku, pokud by výslech neprobíhal tak, jak má nebo podat stížnost.
Jelikož je Karin méně než 18 let, je tzv. zvlášť zranitelnou obětí (odkaz na odstavec o ZZO), má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně.
 - g) Právo v kterékoli fázi trestního řízení prohlásit, jaký dopad na život člověka, jemuž se stal, trestný čin měl. Může tak policii, soudu, ale i pachateli dát najevo, jak se jeho/její život změnil po stránce zdravotní, pracovní, rodinné apod., a to ústně nebo písemně.
 - h) Právo na **peněžitou pomoc státu**.
 - i) Právo na **náhradu škody a nemajetkové újmy**.

Stalking

Dáša po dvou letech od těžkého rozvodu potkala Michala. Byl to příjemný, sympatický muž, pár týdnů spolu randili. V té době přišel Michal s návrhem, že by se k sobě mohli nastěhovat. Dáše se zdálo, že na takový krok je ještě brzy, chtěla Michala nejdříve více poznat, to mu také řekla. On však její odpověď nepřijal dobře, byl smutný a Dášu na každém rande přemlouval. Dáše jeho chování připadalo nedospělé, proto mu na rovinu řekla, že když s přemlouváním nepřestane a její rozhodnutí nebude respektovat, budou se muset rozejít. Ani to však nezabralo, Michal byl čím dál naléhavější. Dáše to sice bylo líto, ale rozhodla se s ním rozejít. Jednoho dne mu tedy řekla, že se vázat nechce a že jejich vztah ukončuje. Michal zprávu nepřijal dobře, ještě ten večer napsal Dáše sms s tím, že ji moc miluje a chtěl by se k ní vrátit. Ona odpověděla, že se již rozhodla a tím je pro ni vše ukončeno. Michal však s sms zprávami neustal, začal jí psát každý den zprávy s obdobným obsahem – že ji miluje, nemůže bez ní žít. Dášu to omrzelo, proto přestala na sms odpovídat. To nezabralo, Michal se nechtěl nechat odbýt, začal jí posílat e-maily a volat, a to z různých čísel, třeba i dvacetkrát denně. Dášu to obtěžovalo, proto si změnila číslo. To však musela udělat opakovaně, jelikož Michal vždy její nové číslo nějak získal. Většinou od Dášiných kamarádek, kterým ho během jejich vztahu představila. Od nich se také Dáša dozvěděla, že jim Michal také volá, zve je na schůzky a vyzvídá informace o ní. Jelikož jim ho bylo líto, nějakou dobu s ním takto komunikovaly, dokud jim to však také nezačalo být divné a nepříjemné. Pak se domluvily s Dášou, že ho budou ignorovat. Michalovou reakcí bylo to, že se začal objevovat před Dášiným domem, když se vracela z práce, nechával jí přede dveřmi dárky, snažil se ji navštěvovat i v práci. To Dáše bylo už velice nepříjemné, nevěděla, jak má sousedům vysvětlit věci, které se povalují na chodbě, v práci hledala výmluvy před šéfem, proč ji tak často někdo shání a jelikož se bála, aby o místo nepřišla, necítila se v práci dobře, nemohla se soustředit. Domluvila si se šéfem změnu pracovní doby a požádala také kolegyni, aby ji doprovázela domů, protože věděla, že tam Michal bude čekat, naléhat na ni, aby se k němu vrátila a snažit se dostat k ní do bytu. V těchto situacích byla Dáša velice nervózní, klepala se, cítila úzkost, někdy probrečela celý večer. Vše vyvrcholilo situací, kdy Michal sehnal číslo na její sestru, tvrdil jí, že je Dášin kamarád, chce jí udělat překvapení a ta mu prozradila, že o víkendu bude rodinná oslava a on může přijít. V sobotu tedy zazvonil na branku u Dášiných rodičů, ta šla otevřít a než jí došlo, že ve dveřích branky stojí Michal, pevně ji objal a zašeptal jí do ucha, že bez ní nemůže žít a ví, že ona bez něj také ne. V Dáše by se v tu chvíli krve nedořezal, na několik vteřin ztuhla, ale když jí došlo, co se děje, začala křičet, házet sebou a Michal odešel. Dáša vběhla do domu, lehla si na gauč, nedokázala se přestat klepat, plakala a opakovala „já už nechci, už to nevydržím“.

Čeho se mohl Michal dopustit?

Michal spáchal trestný čin **nebezpečné pronásledování** podle § 354 *trestního zákoníku*, jinak tzv. **stalking**. Dlouhodobě Dášu pronásledoval, vyhledával její osobní blízkost, kontaktoval ji telefonem i e-mailem, zneužil informaci od její sestry, aby s ní mohl být v kontaktu. Tím vším narušil Dáše její běžný život (bála se jít bez doprovodu domů, musela si změnit pracovní dobu, měnila i tel. čísla, což jí způsobilo nepříjemnosti). Michalovo jednání v ní vzbudilo strach.

Jak poznám, že jde o stalking a ne jen o projev lásky?

Jako tomu bylo v případě Dáši, jednou z podmínek stalkingu je, že člověk v jednání pokračuje, přestože mu druhá osoba dala jasně najevo, že si to nepřeje, je jí to nepříjemné (např. po jednoznačném rozchodu. Ke stalkingu ale může dojít i mezi lidmi, kteří se osobně neznají).

Pokud ale i přesto ve svém jednání pokračuje – např. vyznává lásku, dává dárky, ještě to neznamená, že jde o stalking. O ten se jedná, pokud v pronásledované osobě chování stalkera vzbuzuje obavy o život nebo zdraví. Dáša např. prožívala pocit beznaděje, začala mít fyzické projevy (třes, pláč), pociťovala úzkostné stavy. Po delší době se již bála, že situaci psychicky nezvládne a zkolabuje.

Trestné činy podobné stalkingu:

Nebezpečné pronásledování (stalking) je trestný čin, který narušuje osobní svobodu a soukromí pronásledovaného. Omezuje také jeho běžný život a pocit bezpečí (má strach o sebe nebo o své blízké).

V tomto smyslu je podobným trestným činem **nebezpečné vyhrožování** podle § 353 *trestního zákoníku*. Nebezpečného vyhrožování se dopustí ten, kdo jinému vyhrožuje např. smrtí, tím, že mu způsobí vážné zranění nebo např. že zničí věc, která je pro něj důležitá, ublíží někomu, kdo je druhému člověku blízký nebo ho unese, zničí jeho pověst nebo na něj podá trestní oznámení. A to v případě, že je schopen takovou výhrůžku naplnit a ten, komu vyhrožuje, se toho obává.

Jak se mohla Dáša proti tomuto jednání bránit?

- 1) Dáša podnikla některá opatření – Michalovi opakovaně **jasně řekla, že rozchod je definitivní**. Když to nestačilo, **změnila si telefonní číslo**, pracovní dobu, **požádala kolegyni o doprovod**, ona i její kamarádky Michalovy **pokusy o kontakt ignorovaly**.
- 2) Mohla podat **trestní oznámení**.

Může se Dáša nějak právně bránit, pokud Michal i po podání trestního oznámení v jednání pokračuje?

Pokud Dáša podá trestní oznámení a z policejního vyšetřování bude vyplývat, že se trestný čin skutečně stal a že hrozí, že ho pachatel bude opakovat/pokračovat v něm, může na její ochranu státní zástupce/soudce vydat tzv. **předběžné opatření** podle *trestního řádu*.

V něm Michalovi uloží zákaz Dášu kontaktovat, přibližovat se k ní.

Tento zákaz bude platit, dokud to bude nutné, případně až do konce trestního řízení, pokud nebezpečí bude trvat celou dobu.

Dáša může policii/státnímu zástupci navrhnout, aby bylo takové předběžné opatření vydáno, pokud má strach, že ke znásilnění dojde znovu.

- 3) Mohla podat návrh na vydání tzv. **předběžného opatření** podle § 400 *zákona o zvláštních řízeních soudních*.

Návrh se podává na soud v místě bydliště pronásledovaného.

Soud může stalkerovi nařídit, aby se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování.

Soud o návrhu rozhoduje do 48 hodin.

Uložený zákaz trvá 1 měsíc od vydání rozhodnutí.

V této době lze podat soudu nový návrh, aby předběžné opatření na nezbytně nutnou dobu prodloužil. Celkově však předběžné opatření může trvat max. 6 měsíců.

Práva obětí podle zákona o obětech trestných činů

- 1) Právo na bezplatnou **odbornou pomoc** (psychologickou, sociální, právní). Ministerstvo spravedlnosti vede Registr poskytovatelů této pomoci – odkaz.
- 2) Právo na **informace** o průběhu trestního řízení a právech, která v něm oběť má. Informace poskytne policie, státní zástupce, subjekt zapsaný v Registru poskytovatelů pomoci obětem (odkaz), případně zdravotnické zařízení.
- 3) Právo požádat o to, aby se oběť v průběhu trestního řízení **nemusela s pachatelem setkat**.
- 4) Právo být **vyslechnut/a osobou stejného nebo opačného pohlaví**.
- 5) Právo mít během trestního řízení **důvěrníka**. Tím může být kdokoli, komu oběť důvěřuje. Je to osoba, která ji bude doprovázet např. k výslechu na policii, k soudu a poskytne psychickou podporu. Důvěrník nemůže za oběť hovořit ani činit žádné úkony.
- 6) Právo zvolit si pro trestní řízení zmocněnce. **Zmocněnec** je osoba, která bude oběť zastupovat, např. za ni bude jednat s policií, soudem. Nemůže za ni podat svědeckou výpověď, může ale např. vznést námitku, pokud by výslech neprobíhal tak, jak má nebo podat stížnost. Jelikož je Marice méně než 18 let, je tzv. zvláště zranitelnou obětí (odkaz na odstavec o ZZO), má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně.
- 7) Právo v kterékoli fázi trestního řízení prohlásit, jaký dopad na život člověka, jemuž se stal, trestný čin měl. Může tak policii, soudu, ale i pachateli dát najevo, jak se jeho/její život změnil po stránce zdravotní, pracovní, rodinné apod., a to ústně nebo písemně.
- 8) Právo na **peněžitou pomoc státu**.
- 9) Právo na **náhradu škody a nemajetkové újmy**.